

Bruselj, 9. oktober 2020
(OR. en)

11721/20

SOC 608

IZID POSVETOVANJA

Pošiljatelj:	generalni sekretariat Sveta
Prejemnik:	delegacije
Št. predh. dok.:	11084/20
Zadeva:	Okrepitev zaščite minimalnega dohodka v boju proti revščini in socialni izključenosti ob pandemiji COVID-19 in po njej Sklepi Sveta (9. september 2020)

V prilogi vam pošiljamo sklepe Sveta o okrepitvi zaščite minimalnega dohodka v boju proti revščini in socialni izključenosti ob pandemiji COVID-19 in po njej, ki jih je Svet odobril s pisnim postopkom, zaključenim 9. septembra 2020.

Okrepitev zaščite minimalnega dohodka v boju proti revščini in socialni izključenosti ob pandemiji COVID-19 in po njej

Sklepi Sveta

OB PRIZNAVANJU naslednjega:

1. Strateška agenda Evropskega sveta za obdobje 2019–2024 označuje neenakosti za veliko politično, socialno in gospodarsko tveganje ter poziva k zagotavljanju priložnosti za vse. V sporočilu Komisije „Močna socialna Evropa za pravičen prehod“¹ je v opisu načrta za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic poudarek na izboljšanju socialne zaščite in vključevanja: skrb, da nihče ne bo zapostavljen, v času sprememb pomeni boj proti revščini.
2. Navkljub ukrepom, sprejetim v odziv na pandemijo COVID-19, njene socialne in ekonomske posledice razkrivajo in dramatično zaostrujejo ranljivosti ter povečujejo tveganje za poglobljanje socialno-ekonomskih razlik v Evropi². V „načrtu za okrevanje“, ki so ga odobrili člani in članice Evropskega sveta, je navedeno, da je treba obravnavati socialno-ekonomske posledice krize. Velik izziv je zaščititi dohodke tistih, ki so izgubili službo ali katerih dohodek se je zmanjšal ali so ga izgubili, ter tistih, ki nimajo dovolj sredstev. Zaščita minimalnega dohodka je skupaj s storitvami za aktivacijo in omogočanje aktivnega življenja bistvenega pomena za zmanjšanje tveganja revščine in socialne izključenosti med sedanjo krizo ter tako v tem trenutku in tudi v prihodnje podpira najbolj prikrajšane v družbi³.

¹ COM(2020) 14 final.

² OECD (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj), 2020: COVID-19: zaščititi ljudi in družbo.

³ ILO (Mednarodna organizacija dela), 2020: Odzivi v okviru socialne zaščite na krizo zaradi COVID-19: odzivi in politike držav.

3. Ne samo, da sheme minimalnega dohodka bistveno prispevajo k socialni zaščiti skupin, ki jih je kriza najbolj prizadela, temveč tudi stabilizirajo celotno povpraševanje po blagu in storitvah, ki se proizvedejo v gospodarstvu⁴.
4. Spremljanje splošnih trendov potrjuje, kako pomembno je okrepiti zaščito minimalnega dohodka in aktivno vključevanje v Evropi. Čeprav so se v zadnjem desetletju milijoni ljudi v Uniji rešili revščine, pa še vedno ni dosežen cilj EU, v skladu s katerim naj bi bilo do leta 2020 rešenih revščine 20 milijonov državljanov. Na splošno sta revščina in socialna izključenost že pred izbruhom pandemije ogrožali petino Evropejcev in četrtno otrok⁵. Zaradi njihove izrazite ranljivosti je treba pozornost nameniti zlasti položaju enostarševskih gospodinjstev in oseb v gospodinjstvih, ki so (praktično) brez delovno aktivnih članov. Revščina nenehno grozi tem gospodinjstvom⁶, gospodinjstva, ki so (praktično) brez delovno aktivnih članov, pa se soočajo s tveganjem, da se bo njihova revščina še povečala. Ti trendi ponazarjajo vrzeli pri zaščiti minimalnega dohodka po Evropi z vidika ustreznosti, pokritosti in dostopnosti storitev, ki omogočajo aktivno življenje⁷. Napredek pri odpravljanju teh vrzeli v zadnjem desetletju je bil omejen⁸.
5. Zaščito minimalnega dohodka bi bilo treba obravnavati kot del celotnega nacionalnega sistema socialnega varstva, v katerem dobro zasnovane, integrirane, ustrezne in trajnostne socialne ugodnosti in storitve zagotavljajo učinkovito zaščito za vse. Naložbe v sisteme socialne zaščite dolgoročno prinašajo dragocene socialne in ekonomske rezultate. Socialna zaščita prispeva k socialno-ekonomski odpornosti, razvoju človeškega kapitala in enakim možnostim, zlasti za otroke, ki jim grozita revščina in socialna izključenost.

⁴ Evropski parlament, 2010: Študija o vlogi socialne zaščite kot ekonomskega stabilizatorja: nauki iz trenutne krize.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_50/default/table?lang=en.

⁶ Eurostat, 2020: delež prebivalstva, ki ga ogroža revščina, glede na prag tveganja revščine in vrsto gospodinjstva; Odbor za socialno zaščito (SPC), 2019: letno poročilo.

⁷ Skupno poročilo o zaposlovanju za leto 2020, str. 34.

⁸ Evropski parlament, 2017: študija o politikah držav članic EU za zaščito minimalnega dohodka; Evropska komisija, 2016: sheme minimalnega dohodka v Evropi: študija nacionalnih politik (2015).

6. V evropskem stebru socialnih pravic je izpostavljeno načelo, da ima vsakdo brez zadostnih sredstev pravico do primerne minimalnega dohodka, ki zagotavlja dostojno življenje v vseh obdobjih ter učinkovit dostop do potrebnega blaga in storitev.
7. V boju proti neenakostim, revščini in socialni izključenosti je ključnih več ukrepov, in sicer zaščita ustreznega minimalnega dohodka, ki se zagotavlja kot socialna pomoč, sheme minimalnega dohodka ali druga, nacionalno določena osnovna jamstva za socialno zaščito za osebe, ki se ne morejo (ponovno) vključiti na trg dela in nimajo sredstev za preživljanje. Namen ukrepov je zmanjšati revščino gospodinjstev in jim zagotoviti dostojno življenje⁹. Sheme minimalnega dohodka skupaj s spodbudami za (ponovno) vključitev na trg dela za tiste, ki lahko delajo, in učinkovitim dostopom do potrebnega blaga in storitev spodbujajo dejavno vključevanje ljudi v zaposlovanje in družbo. Da bi zmanjšali večjo izpostavljenost žensk revščini in jim olajšali udeležbo na trgu dela, je med drugim še posebno pomembno obravnavati izzive, s katerimi se soočajo starši samohranilci (osem od desetih je žensk) pri usklajevanju delovnih obveznosti in obveznosti oskrbe¹⁰.

⁹ Evropski parlament, 2017 (glej zgoraj).

¹⁰ Eurostat, 2020: število oseb po spolu, starostnih skupinah, sestavi gospodinjstva in delovnem statusu [lfst_hindws], zadnji podatki iz leta 2019.

8. Nacionalne določbe, ki zagotavljajo zaščito minimalnega dohodka, oblikujejo in izvajajo države članice. Okvir Unije za zaščito minimalnega dohodka trenutno sestavljajo Priporočilo Sveta 92/441/EGS¹¹, Priporočilo Komisije 2008/867/ES ter ustrezne dejavnosti spremljanja in usklajevanja politik znotraj evropskega semestra, katerih osnova je primerjalni okvir EU za zaščito minimalnega dohodka. Z nadaljnjim razvojem tega okvira bi lahko pripomogli k odpravljanju vrzeli, ki še obstajajo pri zaščiti minimalnega dohodka. Učinkovita zaščita minimalnega dohodka v vsej Uniji bi lahko prispevala k zmanjšanju socialnih neenakosti in razlik v državah članicah in med njimi ter tako okrepila navzgor usmerjeno socialno konvergenco. Prihodnje delo v zvezi z okvirom Unije bi lahko prispevalo tudi h krepitvi funkcije zaščite minimalnega dohodka kot gospodarskega stabilizatorja¹² v vseh gospodarstvih v EU, s čimer bi pripomogli k zaščiti skupnega povpraševanja v gospodarstvu med krizo in po njej.
9. Učinkovita zaščita minimalnega dohodka pomeni uporabo vrste ključnih načel. Ta načela so bila obravnavana tudi v Priporočilu Sveta 92/441, Priporočilu Komisije o dejavnem vključevanju oseb, izključenih s trga dela¹³ in ustreznih predlogih iz priporočila MOD o minimalnih ravneh socialne zaščite (2012, št. 202). Ključna načela so zlasti:
- a. *Dostop*: Na podlagi načela univerzalnosti bi morali imeti posamezniki v stiski pravico dostopa do prejemkov pod nediskriminatornimi in jasno določenimi pogoji. V praksi bi bilo treba zagotoviti dostop do prejemkov in njihovo izkoriščanje, tudi z dostopnimi in poenostavljenimi postopki za zaprosilo ter pravico do pritožbe.

¹¹ 92/441/EGS: Priporočilo Sveta z dne 24. junija 1992 o skupnih merilih v zvezi z zadostnimi sredstvi in socialno pomočjo v sistemih socialne zaščite, UL L 245, 26.8.1992, str. 46–48.

¹² Evropski parlament, 2010 (glej zgoraj).

¹³ Priporočilo Komisije z dne 3. oktobra 2008 o dejavnem vključevanju oseb, izključenih s trga dela (2008/867/ES), UL L 307, 18.11.2008, str. 11–14.

- b. *Ustreznost*: V skladu z načelom dostojnega življenja bi morali prejemki iz minimalnega dohodka ustrezno kriti osnovne potrebe, ob upoštevanju življenjskega standarda in nacionalnega praga revščine v zadevni državi članici. Potrebe bi bilo treba oceniti z uporabo doslednih in preglednih metod; prejemke bi bilo treba redno prilagajati na podlagi ustreznih kazalnikov. Ustrezno bi bilo treba upoštevati sestavo gospodinjstva in posebne potrebe posameznikov, na primer invalidnost, otroško varstvo ali dolgotrajno oskrbo.
- c. *Omogočiteni vidiki*: Na podlagi načela dejavnega vključevanja bi morala zaščita minimalnega dohodka vključevati zagotavljanje kakovostnih storitev, ki omogočajo aktivno življenje. Za tiste, ki lahko delajo, bi bilo treba poskrbeti za spodbude za delo in ustrezne aktivne politike trga dela, na primer prakso in usposabljanje. Sheme bi bilo treba dopolniti z najrazličnejšimi socialnimi storitvami, kot so svetovanje, tudi pravno, in informiranje o razpoložljivi podpori ter ustrezna pomoč, da bi zagotovili učinkovitost njihovega dosega in podporo za vse.

10. Evropski semester s koristnim spremljanjem in usklajevanjem politik v okviru skupnega poročila o zaposlovanju, poročil in priporočil za posamezne države prispeva k večji učinkovitosti zaščite minimalnega dohodka. S tega vidika je pomembna referenčna točka okvir, ki ga je Odbor za socialno zaščito razvil za primerjanje ustreznosti, upravičenosti in aktivacije na področju minimalnega dohodka in na katerem sloni spremljanje na ravni EU. Za prihodnji razvoj okvira za spremljanje na tem področju je koristno nadaljnje delo v zvezi z zbiranjem primerljivih, visokokakovostnih kvalitativnih in kvantitativnih informacij, ob ustreznem upoštevanju različnih politik za zaščito minimalnega dohodka v državah članicah.
11. Iz ocenjevanj¹⁴ je razvidno, da so bili v zvezi z izvajanjem političnih smernic iz Priporočila Sveta o skupnih merilih v zvezi z zadostnimi sredstvi in socialno pomočjo v sistemih socialnega varstva in Priporočila Komisije o dejavnem vključevanju oseb, izključenih s trga dela, doseženi mešani ali celo razmeroma nepomembni rezultati. To še potrjuje potrebo po nadaljnjem ukrepanju.
12. Evropski parlament je v resoluciji z dne 24. oktobra 2017¹⁵ vse države članice pozval k uvedbi ustreznih shem minimalnega dohodka in pri tem poudaril vlogo zaščite minimalnega dohodka kot sredstva za boj proti revščini. Podobno je Evropski ekonomsko-socialni odbor v mnenju z dne 20. februarja 2019¹⁶ pozval k ukrepanju na področju zaščite minimalnega dohodka.

¹⁴ Poročilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o izvajanju Priporočila 92/441/EGS z dne 24. junija 1992 o skupnih merilih v zvezi z zadostnimi sredstvi in socialno pomočjo v sistemih socialnega varstva, COM/98/0774 final; Delovni dokument služb Komisije o izvajanju priporočila Komisije iz leta 2008 o dejavnem vključevanju oseb, izključenih s trga dela, SWD(2017) 257 final.

¹⁵ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 24. oktobra 2017 o politikah na področju minimalnega dohodka kot sredstva za boj proti revščini (2016/2270(INI)).

¹⁶ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora z dne 20. februarja 2019, SOC/584-EESC-2018.

SVET EVROPSKE UNIJE

POZIVA države članice, naj:

13. SI PRIZADEVAJO ZAGOTOVITI, da njihove nacionalne sheme za zaščito minimalnega dohodka izpolnjujejo ustrezna priporočila Unije in Mednarodne organizacije dela, da so dostopne in ustrezne ter da upravičencem omogočajo socialno vključenost in vključevanje na trg dela;
14. SODELUJEJO z zadevnimi deležniki, na primer ustreznimi organi, tudi lokalnimi in regionalnimi, socialnimi partnerji ter organizacijami civilne družbe, kadar je ustrezno pa tudi z ljudmi, ki jih tare revščina, pri razvijanju, posodabljanju in izvajanju zadevnih shem;
15. v okviru rednega ocenjevanja PREUČIJO delovanje in ustreznost shem za zaščito minimalnega dohodka pri blažitvi negativnih socialno-ekonomskih posledic krize zaradi COVID-19 ter pri podpiranju socialne vključenosti in vključevanja na trg dela ter po potrebi OPREDELIJO in IZVAJAJO ukrepe za izboljšanje njihove kratkoročne in dolgoročne učinkovitosti;
16. SI PRIZADEVAJO za obveščanje tistih, ki bi lahko izpolnjevali nacionalno določene pogoje za upravičenost, o njihovih pravicah do zaščite minimalnega dohodka; SPODBUJAJO te osebe, naj zaprosijo za denarno pomoč ali pomoč v naravi ter izkoristijo ustrezne ugodnosti, skupaj storitvami za aktivacijo in omogočanje aktivnega življenja, ter
17. ZBIRAJO podatke, razčlenjene po spolu, za spremljanje in ocenjevanje politik za zaščito minimalnega dohodka in njihovih učinkov ter PODPREJO Evropsko komisijo, Odbor za socialno zaščito in Odbor za zaposlovanje pri pripravi rednega poročila o razvoju zaščite minimalnega dohodka, med drugim z zagotavljanjem informacij in podatkov o ključnih kazalnikih o dostopu, ustreznosti in omogočitvenih vidikih.

POZIVA države članice in Evropsko komisijo, naj v skladu s svojimi pristojnostmi ter ob upoštevanju nacionalnih okoliščin in različnih modelov trga dela:

18. SODELUJEJO pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic in se zavežejo, da bodo odpravile preostale vrzeli v zaščiti minimalnega dohodka v boju proti revščini in socialni izključenosti;
19. OKREPIJO zaposlovalne in socialne vidike znotraj evropskega semestra v smislu usklajevanja ekonomske, zaposlovalne in socialne politike v zvezi z zaščito minimalnega dohodka ter ZAGOTOVIJO ustrezna politična priporočila z dolgoročno perspektivo, ki bodo uravnotežila potrebe ekonomske, fiskalne, zaposlovalne in socialne politike;
20. OKREPIJO izmenjavo najboljših praks, povezovanje nacionalnih kontaktnih točk za meddržavno pomoč in vzajemno učenje pri nadaljnjem razvoju zaščite minimalnega dohodka na nacionalni in regionalni ravni, vključno v okviru Evropske mreže za minimalni dohodek (MINET) kot strokovnega foruma Odbora za socialno zaščito, ter
21. KAR NAJBOLJE IZKORISTIJO ciljno usmerjeno podporo iz razpoložljivih skladov EU, zlasti iz Evropskega socialnega sklada plus in instrumenta za okrevanje „Next Generation EU“, da bi spodbujali socialno vključenost in udeležbo na trgu dela ter se borili proti revščini.

POZIVA Evropsko komisijo, naj v okviru svojih pristojnosti na podlagi Pogodb in ob ustreznem upoštevanju nacionalnih okoliščin:

22. SPROŽI posodobitev okvira Unije, da bi učinkovito podprli in dopolnili politike držav članic za nacionalno zaščito minimalnega dohodka.

POZIVA Komisijo, Odbor za socialno zaščito in Odbor za zaposlovanje, naj v skladu s svojimi pristojnostmi in ob upoštevanju nacionalnih okoliščin:

23. ŠE NAPREJ RAZVIJAJO primerjalni okvir EU na področju zaščite minimalnega dohodka, da bi olajšali spremljanje uspešnosti in podpornih vzvodov politike na treh ključnih področjih zaščite minimalnega dohodka, in sicer ustreznosti, dostopa in zagotavljanja storitev, ki omogočajo aktivno življenje, vključno z vzvodi, ki lajšajo udeležbo na trgu dela, ter
24. PRIPRAVLJAJO redna skupna poročila za analizo in pregled napredka, doseženega pri razvoju zaščite minimalnega dohodka v državah članicah, na podlagi primerjalnega okvira za zaščito minimalnega dohodka, vzpostavljenega na ravni EU. V poročilu bi bilo treba empirično analizirati zlasti vlogo zaščite minimalnega dohodka pri podpiranju zaposlovanja in odpravljanju revščine, pa tudi razlike v dohodkih in priložnosti, vključno z vidiki neenakosti spolov. Poročilo bi moralo zajemati izvajanje vidikov dostopa, ustreznosti in podpornih vidikov zaščite minimalnega dohodka. Poleg tega bi bilo treba v njem preučiti, kako lahko zaščita minimalnega dohodka pripomore k stabilizaciji gospodarstva in družbe v času upada gospodarske rasti, v povezavi z drugimi ukrepi za podporo zaposlovanju in ukrepi socialne zaščite.